

JAARVERSLAG RAAD VOOR DEONTOLOGIE OVER 1998

DOSSIER 1

Het dossier betreft een klacht tegen de redactionele verantwoordelijke van een televisiezender, en wordt door het Bureau van de AVBB overgemaakt aan de Raad voor Deontologie op 10 juli 1997.

De Raad voor Deontologie bespreekt het dossier tijdens vergaderingen op 25 juli 1997 en 27 augustus 1997, brengt de directeur Televisie en Informatie van de zender op de hoogte en vraagt een kopie van de cassette met de reportage.

Op 8 oktober 1997 wordt de cassette gevisioneerd en op 19 november 1997 worden de klager, in aanwezigheid van zijn advocaat, alsook de journalist, in aanwezigheid van Fernand van Oostende, eindredacteur gehoord.

Ook neemt de Raad voor Deontologie kennis van het vonnis in kort geding betreffende het recht van antwoord gevorderd door klager.

Twee leden van de Raad voor Deontologie formuleren daarna ontwerp-adviezen.

Deze worden op 1 december 1997 en op 9 december 1997 overgemaakt aan de andere leden.

Tijdens de vergadering van 17 december 1997 wordt één van beide ontwerp-adviezen besproken. Er wordt besloten het ontwerp aan te passen. De lezing van de definitieve versie wordt gepland voor de vergadering van 21 januari 1998.

Op 17 december 1997 wordt het dossier besproken tijdens de opname van een reportage van Contrepied (RTBF) die zal worden uitgezonden op 23 december 1997.

De teksten van beide ontwerp-adviezen zijn door een lek in het bezit gekomen van de presentator van de uitzending.

Een van beide ontwerp-adviezen wordt voorgelezen.

De Raad voor Deontologie heeft schriftelijk gereageerd tegen het bekend maken van een ontwerp-advies en heeft gevraagd dat de opname pas na het definitief worden van het advies eventueel zou uitgezonden worden.

Kopie van deze briefwisseling wordt ook overgemaakt aan de Minister van Justitie, aan de klager en aan de journalist.

De reportage wordt toch uitgezonden.

Op 30 december 1997 komt de Raad voor Deontologie bijeen in een buitengewone vergadering.

De Raad voor Deontologie besluit dat hij niet meer bevoegd is om een advies te geven in dit dossier.

De Raad voor Deontologie brengt zijn adviezen uit na geheim beraad en als collegiaal orgaan.

Een serene sfeer en vertrouwen zijn nodig voor de behandeling van de vaak delicate dossiers.

Het geheim van het beraad is geschonden door het lekken van de ontwerp-adviezen. Een collegiale beslissing nemen over een advies in dit dossier is niet meer mogelijk gezien de namen van de opstellers gekend zijn.

De Raad voor Deontologie besluit dan ook de zaak over te maken aan het Bureau van de AVBB en signaleert de mogelijkheid dat het dossier op het niveau van het College voor Deontologie zou worden gebracht.

Dit advies wordt betekend aan de partijen.

21.08.98

N.B. Dit advies maakte het voorwerp uit van een hoger beroep bij het College voor Deontologie (infra, Jaarverslag van het College).

DOSSIER 2

OMSCHRIJVING VAN HET PROBLEEM

1. Het Bureau heeft zich dossier eigen gemaakt op zijn vergadering van 9 oktober 1997 met de bedoeling het over te maken aan de Raad voor Deontologie.

De Raad heeft het dossier onderzocht op zijn vergadering van 19 november 1997.

De journalist, de persoon die in diens artikel werd opgevoerd (hierna de heer X) en diens advocate werden gehoord op de vergadering van de Raad van 17 december 1997.

De hoofdredacteur van het betrokken dagblad werd op zijn beurt uitgenodigd voor een hoorzitting op 11 februari 1998. Hij is op die uitnodiging niet ingegaan.

De Raad heeft het ontwerp van advies besproken op zijn vergadering van 15 april 1998 en het op 20 mei 1998 goedgekeurd.

2. Op dinsdag 30 september 1997 wordt in de streek rond Luik een grootscheepse rijkswachttactie opgezet, en zeven mensen worden aangehouden. Bij de personen die ter beschikking gesteld worden van het parket, en waarvoor, in de uren die volgen, een aanhoudingsmandaat uitgevaardigd wordt, bevindt zich de heer X, die hoort tot de familie van de grootste vleesgroothandelaars van Wallonië. Alleen zijn naam wordt vrijgegeven, de namen van de andere mensen blijven geheim.

3. In een regionaal dagblad, editie van 1 oktober 1997, verschijnt op de voorpagina en in grote letters de volgende tekst (vertaald): De heer X (de echte naam wordt voluit geciteerd) “betrokken in een zedenzaak. Meisje van haar 10de tot 16de slachtoffer van sexfeesten.” De krant laat uitschijnen dat de feiten integraal bekend werden. Binnen in het dagblad staat een afgewogen artikel. Toch wordt ook daar melding gemaakt van de naam van de heer X en van zijn adres, en wordt een foto gepubliceerd van de woonplaats van de betrokkene als illustratie. Evenwel geeft de journalist aan dat de aangehouden personen de feiten ontkennen, dat men in dit stadium van het onderzoek voorzichtig moet blijven en dat het beter is de firma van de betrokken familie niet in diskrediet te brengen. De volgende dag publiceert onze confrater een uitgebreide toelichting.

4. Twee dagen later beslist de Raadkamer om de betrokken personen, waaronder de heer X, vrij te laten.

VERHOOR VAN DE PARTIJEN

1. Verhoor van de journalist

De journalist stipt aan dat het in zijn krant de gewoonte is om van een ‘fait divers’ van deze aard alleen gewag te maken wanneer er een aanhoudingsmandaat is. Nu had hij in het justitiepaleis vernomen dat drie aanhoudingsmandaten uitgevaardigd waren, waarvan één voor de heer X. De familie X is een belangrijke familie voor de regionale economie (omzet 10 miljard, 350 jobs). Hij maakt dus melding van dat aanhoudingsmandaat en publiceert zijn artikel voor de binnenbladzijden.

Pas de volgende dag neemt hij kennis van de kop die op de voorpagina verschenen is en waarvan hij niet de auteur was. Omdat hij heel wat telefoontjes kreeg waaruit blijkt dat het een familiewraak zou kunnen betreffen, publiceert hij een rechtzetting, die zowat een recht op antwoord vanwege de familie X vormt.

Aan zijn hoofdredacteur heeft hij gevraagd om de vrijlating van de heer X op de voorpagina te publiceren, hetgeen gebeurd is. Hij zal over deze zaak pas opnieuw schrijven wanneer de heer X vrijgepleit of veroordeeld is.

2. Verhoor van de heer X en diens advocate

De verschijning op de voorpagina in een op sensatie beluste vorm heeft de heer X en zijn bedrijf - waarin hij een belangrijke functie bekleedt - zware schade berokkend: vrachtwagens van het bedrijf werden opgehouden door industriële groepen, die vaste klanten waren. De heer X begrijpt niet dat zijn adres en een foto van zijn huis in de krant stonden. Waarom niet meteen zijn telefoonnummer?

Het aanhoudingsmandaat werd opgeheven bij gebrek aan voldoende bewijslast. De heer X zal geen klacht indienen tegen de media of de betrokken journalisten, maar wel tegen onbekenden bij justitie wegens inbreuk op het geheim van het onderzoek.

ADVIES

1. De Raad voor Deontologie meent dat dit geval eens te meer en ten overvloede bewijst hoe voorzichtig men moet zijn vooraleer men de naam van iemand in het openbaar te grabbel gooit.
2. De journalist heeft in zijn relaas van de zaak getuigd van voorzichtigheid: hij heeft beklemtoond dat de verdachte personen de hen ten laste gelegde feiten ontkenden en dat men in dit stadium van het onderzoek het nodige voorbehoud aan de dag moest leggen. Hij heeft met nadruk gewezen op het feit dat er geen enkele grond was om de firma te beschuldigen.
3. De Raad voor Deontologie kan de journalist niet verwijten de naam van de heer X voluit te hebben vermeld, dit vanwege de uiteenlopende journalistieke gebruiken op het gebied van naamvermelding, en vanwege het ontbreken van een algemene regel in het vak. De Raad voor Deontologie betreurt dat terzake geen norm bestaat en beveelt de AVBB aan om opnieuw te proberen de praktijken terzake te uniformiseren. De Raad voor Deontologie meent wel dat het adres van de heer X nodeloos werd vermeld.
4. De redactieverantwoordelijke die de beslissing genomen heeft om de naam van de heer X op de voorpagina te publiceren in grote letters die bijna het hele blad besloegen, heeft getuigd van een ontoelaatbare lichtzinnigheid. Bij de tekst van de kop heeft hij geen enkel voorbehoud geformuleerd, waardoor wat op het ogenblik van de publicatie nog niet meer dan een beschuldiging was, als een bewezen feit overkwam. Het feit dat er een aanhoudingsmandaat is, betekent geenszins dat er zekerheid bestaat over de schuld. Het is een verstandige professionele gewoonte om in één of andere vorm te herinneren aan het vermoeden van onschuld. In dit geval is dat niet gebeurd. De Raad voor Deontologie meent dan ook dat in dit geval de verantwoordelijke voor de voorpagina een deontologische fout begaan heeft.
5. Een advies van de Raad voor Deontologie houdt in geen geval een erkenning in van de juridische – het weze strafrechtelijke, het weze burgerrechtelijke - aansprakelijkheid van de betrokken journalist(en) of wie anders ook.

20.05.98

DOSSIER 3

OMSCHRIJVING VAN HET PROBLEEM

1. Dit dossier werd door de Raad voor Deontologie behandeld tijdens de zittingen van 11 maart en 15 april 1998. Tijdens de zitting van 11 maart 1998 werd de klager gehoord. Een advies werd geformuleerd tijdens de zitting van 20 mei 1998.
2. De klacht (dd. 25 september 1997) heeft betrekking op een artikel dat begin juli '97 in twee weekbladen (een Nederlandstalige versie in een Nederlandstalig weekblad en een Franstalige versie in een Franstalig zusterblad) verscheen. Het artikel belicht de antecedenten van de nieuwe voorzitter van de raad van bestuur van het Europees Centrum voor Vermiste Kinderen. Daarbij wordt de werking van een vereniging beschreven, die zich in de jaren '70 het lot aantrok van straatkinderen die op de rand van de delinquentie leefden. De indiener van de klacht is een van de stichtende leden van die laatste vereniging. In de beschrijving van de werking van de vereniging wordt vervolgens een verband gelegd met personen die figuren in rechtse politieke milieus in Brussel en in de hele geschiedenis van de Bende van Nijvel.
3. De indiener van de klacht heeft de twee weekbladen verzocht een recht van antwoord te publiceren. In dat recht van antwoord en ook tijdens de zitting van de raad van 11 maart 1998, ontkent hij diverse feiten die in de twee artikels worden vermeld. Andere elementen worden door hem op een andere manier geduid.
4. Het bewuste recht van antwoord werd in het Nederlandstalige weekblad integraal gepubliceerd, maar dan in de rubriek 'lezersbrieven' van het blad. Het Franstalige zusterblad heeft dit niet gepubliceerd en heeft in een brief van 21 april 1998 aan de Raad voor Deontologie gemeld dat het de redenen daarvoor niet wenst bekend te maken.
5. De twee betrokken journalisten, die in dienst zijn bij het Nederlandstalige weekblad, zijn niet gehoord door de Raad. In een gezamenlijk schrijven van 11 februari 1998 wensten zij meer uitleg over de gevolgde procedure. Eén van hen liet bovendien weten niet op de uitnodiging van de Raad te willen ingaan omdat hij geen lid is van de AVBB. De Raad heeft in brieven van 6 april 1998 toelichting gegeven bij de procedure en de behandeling van een klacht. De Raad heeft bij die gelegenheid tevens uitgelegd dat het al of niet lid zijn van de AVBB in deze geen invloed heeft. De twee journalisten hebben het desondanks niet nodig geacht hun benadering en werkwijze toe te lichten.

ADVIES VAN DE RAAD VOOR DEONTOLOGIE

1. De Raad stelt vast dat het Nederlandstalige weekblad het recht van antwoord van de indiener van de klacht integraal heeft gepubliceerd, maar ook redenen heeft gehad om de wettelijke voorschriften terzake niet helemaal te volgen. Wat het Franstalige weekblad betreft, kan de Raad enkel akte nemen van het feit dat het redenen meent gehad te hebben om niet te publiceren.

2. De Raad heeft geen kennis kunnen nemen van de benadering en de werkwijze van de twee betrokken journalisten. De Raad stelt wel vast dat zij in hun artikel een derde persoon aan het woord laten teneinde de rol van de indiener van de klacht in de genoemde vereniging (en ook daarbuiten) te beschrijven en te duiden. De Raad begrijpt daarom niet waarom zij de journalistieke regel van woord en wederwoord niet gevolgd hebben. De Raad meent dat dit een deontologische fout is.
3. Een advies van de Raad voor Deontologie houdt geenszins een erkenning in van de juridische – het weze strafrechtelijke, het weze burgerrechtelijke – aansprakelijkheid van de betrokken journalist(en) of wie anders ook.

20.05.98

DOSSIER 4

OMSCHRIJVING VAN HET PROBLEEM

1. Het Bureau van de AVBB heeft dit dossier besproken op zijn vergadering van 22 januari 1998 en het vervolgens aan de Raad voor Deontologie overgemaakt. De Raad heeft het dossier behandeld op zijn vergadering van 11 maart 1998. Het betreft een vraag om advies van een journalist, geen formele klacht. Aangezien de inhoud van de vraag duidelijk genoeg is, meent de Raad de partijen niet te moeten horen.
2. De vraag betreft een incident dat zich voordeed naar aanleiding van de gerechtsprocedure in Luik rond het beheer van het kabinet van voormalig minister Alain Van der Biest. Op 10 december 1997, om 17u18 precies, verspreidt een persagentschap een bericht, opgesteld door een collega die de zaak volgt. Dit bericht bevat een fout: in tegenstelling tot wat erin gezegd wordt, is één van de betichten in de zaak niet in verdenking gesteld voor inbreuken op de wet op de verdovende middelen. Een dagblad publiceert het bericht in zijn editie van 11 december. Diezelfde dag om 18u07, zet het persagentschap zijn fout recht: de betichte in kwestie wordt niet vervolgd voor feiten met verdovende middelen, maar voor inbreuken op het BTW-wetboek.
3. Op 12 december publiceert ook het betrokken dagblad de rechtzetting, en geeft daarbij de volgende beschouwingen: « Wij begrijpen niet hoe [het betrokken persagentschap] deze verkeerde informatie heeft kunnen verspreiden. Anderzijds heeft datzelfde agentschap een belangrijk feit over het hoofd gezien, met name dat de rechtbank een deskundigenrapport ontvangen heeft van het internationaal kabinet Lafosse & Commando (...). (vertaald). »

4. De manier waarop het dagblad de rechtzetting van het persagentschap publiceert, roept volgens de voorzitter van *de Association des Journalistes Professionnels de Liège-Luxembourg (AJPLL)* uiteenlopende reacties op bij verschillende leden van zijn vereniging, afdeling van de AVBB. Het is deze collega die de Raad voor Deontologie om een advies verzoekt.

ADVIES

1. De Raad merkt op dat de confraterniteitsplicht zo voor de hand ligt en voor zichzelf spreekt, dat deze niet in herinnering gebracht wordt in de internationale deontologische code, met name de “Verklaring van de rechten en plichten van journalisten”. Confraterniteit is binnen het beroep een gebruikelijke regel. Het is de taak van de nationale of regionale organen van de AVBB om geval per geval, conflicten tussen aangesloten beroepsjournalisten te regelen.

2. De Raad maakt van de gelegenheid gebruik om te citeren uit het werk *Droits et Devoirs du journaliste* van Joseph Demarteaue en Léon Duwaerts. Zij schrijven : « Elke journalist moet kunnen rekenen op de hulp van ieder van zijn confraters en moet zeker zijn dat hij geen onwelwillende handelingen hoeft te duchten » (blz. 102 - vertaald). En verder : « De confraterniteit verbiedt om enig lid van het beroep te schaden in zijn materiële belangen of in zijn morele standing » (blz. 103 - vertaald). « Weliswaar beschikt elke journalist over een erg ruim recht op het leveren van kritiek op alles wat zijn confraters schrijven, toch moet hij er zich voor hoeden om diens persoon ten onrechte in het gedrang te brengen door zijn beroepseer nadeel te berokkenen » (blz. 104 - vertaald).

3. Een advies van de Raad voor Deontologie houdt geenszins een erkenning in van de juridische aansprakelijkheid – het weze burgerrechtelijk, het weze strafrechtelijk – van de betrokken journalist(en) of wie anders ook.

20.05.98

DOSSIER 5

OMSCHRIJVING VAN HET PROBLEEM

1. Het Bureau van de AVBB heeft op 15 mei 1997 kennis genomen van het dossier. Het heeft gewenst, vooraleer het dossier door te sturen naar de Raad voor Deontologie, op de hoogte gebracht te worden van de publicatie van de rechten van antwoord die door de klager geëist werden. De Raad voor Deontologie werd op 27 augustus 1997 met het dossier belast. De Raad besliste om, voorafgaand aan het onderzoek van de

deontologische vragen, de Algemeen Afgevaardigde voor de rechten van het Kind van de Franse Gemeenschap (*le Délégué Général aux droits de l'Enfant de la Communauté Française*) te raadplegen. Het horen van de partijen werd eerst voorzien op 15 oktober en vervolgens uitgesteld tot 19 november. De journaliste, die niet kon gehoord worden omwille van redenen buiten haar wil, liet haar standpunt aan de Raad kennen. De indiener van de klacht werd gehoord. De Algemeen Afgevaardigde voor de rechten van het Kind liet bij die gelegenheid weten de brief van de Raad voor Deontologie goed ontvangen te hebben, maar ging niet in op de kernvragen van de Raad. De Raad voor Deontologie onderzocht het dossier tijdens drie opeenvolgende bijeenkomsten in 1998. Het hierna volgend advies werd op 2 juli 1998 goedgekeurd.

2. Een weekblad publiceerde op 16 april 1997 een artikel onder de titel "*Des trafiquants d'enfants agréés par la Communauté française*" (*Door de Franse Gemeenschap erkende kinderhandelaars*). Het artikel klaagt sommige adoptiemethodes van verscheidene verenigingen aan, waaronder de klagende VZW. De afgevaardigd beheerder van deze vzw verwijt de betrokken journaliste dat ze haar bronnen niet heeft gecheckt, dat ze geen contact opgenomen heeft met de VZW, en dat ze zijn goede naam en eerbaarheid geschaad heeft. Hij benadrukt tevens de feitelijke fouten en het gebrek aan objectiviteit in het artikel.

HOORZITTINGEN MET DE PARTIJEN

Het verhoor van de journaliste heeft niet plaats kunnen vinden omwille van een volledig eerbare reden. De journaliste hield eraan, via een boodschap gericht aan de Raad, de inhoud van haar artikel te verduidelijken, meer bepaald met betrekking tot een recht van antwoord dat gepubliceerd werd en een tweede dat niet gepubliceerd werd. Ze verduidelijkte dat ze geen contact had opgenomen met de betrokken VZW, maar dat ze voor haar informatie wel degelijk verschillende bronnen raadpleegde.

De indiener van de klacht toonde zich tijdens zijn verhoor geschokt door de sensationele manier waarop het onderwerp behandeld was geworden. Volgens hem is er een verband tussen de publicatie van het artikel en de intrekking van de erkenning van zijn VZW door de Franse gemeenschap.

ADVIES

1. De Raad voor Deontologie betreurt dat de Algemeen Afgevaardigde voor de rechten van het Kind het bij deze meer dan netelige materie niet nuttig achtte gevolg te geven aan onze vraag om inlichtingen.

2. De Raad meent dat het wenselijk was geweest dat de journaliste contact had opgenomen met de verantwoordelijken van de VZW. Dit had zware fouten over details kunnen voorkomen. De Raad voor Deontologie meent anderzijds dat de journaliste haar informatie voldoende gecontroleerd heeft.

3. De praktijken die de journaliste aanklaagt ten laste van verscheidene VZW's, waaronder deze van de indiener van de klacht (het scheiden van broers, geknoei, oplichting,...), rechtvaardigen volgens de Raad de gebruikte journalistieke stijl. Recent nog heeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (1) eraan herinnerd dat de vrije meningsuiting eveneens geldt voor ideeën die “*de Staat of om het even welk deel van de bevolking tegen de borst stuiten, choqueren of verontrusten*”. Het Hof bepaalde vervolgens dat “*de journalistieke vrijheid toelaat beroep te doen op een zekere portie overdrijving of zelfs provocatie*”, en dat “*wanneer de commentaren (van de journalisten) erg scherpe kritieken bevatten, deze evenredig [kunnen] lijken met de mate van de emotie en de verontwaardiging die opgewekt werd door de aangevoerde feiten in de betwiste artikels. Betreffende de polemische en zelf agressieve toon van journalisten (...) kan eraan herinnerd worden dat, benevens de kern van de geformuleerde ideeën en informatie, artikel 10 ook de manier van uitdrukken beschermt.*”

4. Een advies van de Raad voor Deontologie houdt geenszins een erkenning in van de juridische verantwoordelijkheid – het weze burgerrechtelijk, het weze strafrechtelijk - van de betrokken journalist(en) of van wie anders ook.

(1) Arrest De Haes en Gijssels versus België, 24 februari 1997, §§18

02.07.98

DOSSIER 6

OMSCHRIJVING VAN HET PROBLEEM

1. Op 12 januari 1998 zendt een televisieomroep een debat uit onder de titel ‘Geen Turken of Marokkanen in mijn straat !’. Onderwerp van de uitzending, die kadert in een wekelijkse reeks van debatten in aanwezigheid van publiek, is het samenleven tussen autochtonen en allochtonen.

Over het thema leven uiteenlopende en zeer tegengestelde opinies, en het onderwerp was in januari 1998 opnieuw vooraan in de belangstelling gekomen door incidenten in het Brussels Gewest en door de bekendmaking van een Europese peiling, waaruit blijkt dat een groot deel van de Belgische bevolking zichzelf racistische gevoelens toeschrijft

2. Op 3 februari 1998 stuurt Michiel Vandenbussche, lid van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad, een brief naar de AVBB. Hij heeft bedenkingen bij het programma, en wijst erop dat in de uitzending niet is meegedeeld dat bepaalde

deelnemers aan het debat actief lid of mandataris zijn van het Vlaams Blok. Hij vraagt de uitzending te bekijken in het kader van de regels van de journalistieke deontologie en de aanbevelingen van de AVBB-werkgroep Media en Migranten.

3. De brief van de heer Vandebussche wordt besproken op het Bureau van de AVBB op 5 februari 1998. Op voorstel van de Raad voor Deontologie wordt de kwestie voorgelegd aan de Raad, die een cassette van de uitzending opvraagt bij en verkrijgt van de betrokken televisieomroep. De Raad neemt ook kennis van een uitspraak die de Vlaamse Geschillenraad voor Radio en Televisie heeft gedaan over de uitzending, na een klacht van de heer Johan Leman, directeur van het Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding. De Raad bespreekt de uitzending tijdens zijn bijeenkomsten van 11 maart en 2 juli 1998. Het advies wordt goedgekeurd op de bijeenkomst van 20 augustus 1998.

ADVIES

De gewraakte uitzending kadert in een discussieprogramma met publiek, waarin telkens uiteenlopende en tegengestelde standpunten over een onderwerp met elkaar worden geconfronteerd. In de studio worden kijkers uitgenodigd die reageren op de meningen van een aantal betrokkenen of deskundigen. De discussie gaat er soms hevig aan toe omdat de keuze van de onderwerpen vaak controversieel en gevoelsgeladen is, en het programma een beroep doet op woordvoerders die een eenduidig en soms extreem standpunt innemen. Het programma krijgt daardoor onmiskenbaar show-elementen, en wordt wel eens onder de noemer 'infotainment' ondergebracht, een televisiegenre waarbij zowel informatie als ontspanning wordt gebracht.

De Raad voor Deontologie kan enkel vaststellen dat de televisie meer en meer een beroep doet op dergelijke technieken. Dat de programmamakers hiermee hoge kijkcijfers nastreven, wat in de brief van de heer Vandebussche wordt gesteld, kan hen als zodanig niet worden verweten. Wel is het zo dat, wat ook de programmaformule mag zijn, een programma met informatieve inhoud dient te beantwoorden aan de regels van de goede journalistiek en dus aan de journalistiek deontologie.

In het programma komen de diverse standpunten ruim aan bod. Er is gezorgd voor voldoende evenwicht in de discussie, zodat niet kan worden beweerd dat de uitzending eenzijdig was. Bij de uitnodiging van de deelnemers aan het debat is er zorg voor gedragen dat er woord en wederwoord was.

Toch wil de Raad herinneren aan de aanbevelingen voor de berichtgeving over allochtonen, die de werkgroep Media en Migranten in juni 1994 heeft geformuleerd en die nog altijd hun waarde behouden. Zo is aan de journalisten gevraagd om bij de berichtgeving over allochtonen niet nodeloos te veralgemenen, te polariseren, te problematiseren en te dramatiseren. Met name het suggestief gemonteerde beeldmateriaal over incidenten tussen jonge allochtonen en de politie bij het begin van de uitzending kan bij de kijker een eenzijdige indruk achterlaten.

Een andere aanbeveling van de werkgroep Media en Migranten luidt dat extreem-rechts en racisme kritisch dienen ingekaderd te worden, en dat er duidelijk dient te worden gemaakt van wie de betreffende uitspraken of standpunten afkomstig zijn. In de uitzending van 12 januari 1998 zijn evenwel verschillende deelnemers aan het woord geweest die actief zijn en zelfs een verantwoordelijke positie innemen bij een politieke partij, zonder dat dit aan de kijkers is meegedeeld. De Raad voor Deontologie meent dat de makers van het programma hier onzorgvuldig hebben gehandeld, omdat de kijker het recht heeft te weten wie er aan het woord wordt gelaten.

Een advies van de Raad voor Deontologie houdt geenszins een erkenning in van de juridische – het weze strafrechtelijke, het weze burgerrechtelijke – aansprakelijkheid van de betrokken journalist(en), of wie anders ook.”

20.08.1998

DOSSIER 7

OMSCHRIJVING VAN HET PROBLEEM

1. Het bureau van de AVBB maakte dit dossier over aan de Raad voor Deontologie op 9 juni 1998. De Raad voor Deontologie bestudeerde het tijdens zijn bijeenkomsten van 2 juli en 20 augustus. De Raad keurde onderhevig advies goed op 24 september 1998.
2. Mevrouw P. verwijt een zelfstandige stagiair-fotograaf een foto gemaakt te hebben van haar broer, de heer P., en dat zonder dat deze dit wist. Als slachtoffer van een overval waaraan hij een erg zware handicap overhield, verscheen de heer P. op de zitting van het hof van assisen dat uitspraak deed over de zaak. Omdat hij zich onmogelijk alleen kan verplaatsen, werd de heer P. door een ziekenwagen naar het justitiepaleis gebracht, alwaar hij in een rolstoel geplaatst werd.
3. De echtgenote en een verwante van de heer P. vroegen uitdrukkelijk aan de fotograaf dat van de heer P. geen enkel beeld genomen zou worden. Op het einde van de zitting heeft de fotograaf niettemin geprobeerd foto's van de heer P. te maken, en dit terwijl zijn naasten probeerden dit resoluut te verhinderen. De fotograaf ging vervolgens naar een hogere verdieping van het justitiepaleis en nam een beeld van de heer P. toen deze op een brancard lag. De foto werd de volgende dag gepubliceerd.

HOORZITTING MET DE FOTOGRAAF

Tijdens een hoorzitting van de Raad voor Deontologie op 20 augustus 1998, betwistte de fotograaf een deel van de feiten en verdedigde het maken en het verspreiden van de foto met de volgende argumenten:

- het was voor hem onmogelijk aan de heer P. de toelating te vragen om hem te mogen fotograferen, nu deze geen Frans spreekt;
- de reportage werd gemaakt op vraag van een dagblad; op de hoogte gebracht van de weigering van de naasten, heeft de fotograaf gemeend, met de goedkeuring van de journalist die het artikel schreef, dat de vrijwillige aanwezigheid van de heer P. op de zitting (zijn aanwezigheid was niet vereist) de wil van deze laatste bewees om zijn handicap in het openbaar te tonen;
- de heftigheid waarmee onze collega afgewezen werd, heeft hem aangespoord om, zoals hij zelf zegt, een “gestolen foto” te maken;
- deze foto werd gemaakt op een openbare plaats en valt onder het recht op informatie.

ADVIES

1. Niettegenstaande het gebrek aan duidelijke wettelijke voorschriften in België, constateert de Raad voor Deontologie dat de jurisprudentie en de rechtsleer aan iedereen het recht op afbeelding toekennen. Het recht om de publicatie van een foto al dan niet toe te staan, behoort toe aan de gefotografeerde persoon.

Gezien het moeilijk is, en zelfs onmogelijk, om deze toelating op een systematische manier te verkrijgen, wordt deze toelating verondersteld, met name

- bij publieke figuren
- wanneer privé-personen in de actualiteit komen (betoging, enz)
- wanneer iemand zich op een openbare plaats bevindt en niet het belangrijkste onderwerp van de foto vormt.

Zelfs in deze omstandigheden behoudt iedereen het recht om zich uitdrukkelijk te verzetten tegen de publicatie van zijn foto wanneer men meent dat deze publicatie hem of haar feitelijke schade kan toebrengen (reputatie, beschadigd imago, enz).

2. Het recht op informatie is essentieel. De afweging van dit recht met het recht op afbeelding zal niettemin verschillende resultaten opleveren alnaargelang de omstandigheden. In casu konden, gezien de vrijwillige aanwezigheid van de heer P. op zijn proces, terechte vragen gesteld worden bij zijn beweerde onwil om zich in het openbaar te tonen.

Niettemin betreurt de Raad dat de fotograaf vond dat hij ten allen prijze de foto moest nemen van iemand die niet in staat was zich daartegen te verzetten, en dit ondanks de weigering van zijn naasten.

De Raad meent dat de fotograaf een deontologische fout gemaakt heeft.

De Raad betreurt eveneens dat deze foto gepubliceerd werd, terwijl de auteur van het artikel de omstandigheden van de realisatie van de foto kende.

3. Een advies van de Raad voor Deontologie houdt geenszins een erkenning in van de juridische verantwoordelijkheid – het weze burgerrechtelijk, het weze strafrechtelijk – van de betrokken journalist(en) of van wie anders ook.

23.09.98

DOSSIER 8

OMSCHRIJVING VAN HET DOSSIER

Op 25 juni 1998 stuurt de heer W. een brief aan de Raad voor Deontologie met de vraag enkele persartikelen onder de loep te nemen die over de dood van zijn dochter gaan. Deze laatste, een veelbelovende muscicologe, werd op 4 juni 1998 dood aangetroffen in haar bad. Omtrent de oorzaak en de omstandigheden van haar overlijden tasten politie en gerecht compleet in het duister.

De heer W. stoort zich aan drie elementen:

1. Zelf woonachtig in Hove, moest hij het overlijden van zijn dochter, die een huis in Sint-Joost-ten-Node betrok, uit de krant vernemen.
2. In alle persartikelen wordt de naam van het slachtoffer voluit vermeld.
3. In twee artikelen wordt ook gesuggereerd dat zijn dochter door haar eigen nalatigheid haar dood (moord) in de hand had gewerkt.

ADVIES

Op 24 september beslist de Raad voor Deontologie na studie van het dossier om de heer W. hiernavolgende brief te sturen.

“De Raad voor Deontologie van de AVBB heeft zich gebogen over uw klacht van 25 juni jongstleden.

Alle leden van de Raad staan er allereerst op hun deelneming te betuigen in het leed dat u en uw familie moeten doorstaan.

Ten gronde is het zo dat de vermelding van de namen van slachtoffers in de media zich voltrekt na de mededelingen die bevoegde woordvoerders van de parketten en de politiediensten dagelijks aan journalisten verstrekken. Voor deze laatste is het materieel onmogelijk om na te gaan of de familieleden vooraf door de bevoegde autoriteiten verwittigd zijn. De parketten en politiediensten zelf komt het toe zich daarvan te vergewissen, en eventueel aan de journalisten te vragen de informatie in te houden tot de nabestaanden effectief op de hoogte gebracht zijn. Met u stellen wij vast dat justitie en politie in het geval dat het slachtoffer meerderjarig is, niet systematisch overgaan tot het vooraf op de hoogte brengen van de familie, wat men kan betreuren.

De wetswijziging waarnaar u terecht verwijst, laat de procureur des konings overigens inderdaad toe mededelingen aan de pers slechts te verstrekken wanneer

dat in het openbaar belang is en met respect voor de slachtoffers, de privacy en de waardigheid van personen.

De Raad voor Deontologie begrijpt dat u geschokt kan zijn door de artikelen die melding maken van het overlijden van uw dochter. Niettemin is het de rol en de verantwoordelijkheid van de journalisten om het publiek te informeren, en daarbij te trachten gebeurtenissen uit te leggen, ook al kunnen die pijnlijk zijn. Dat geldt a fortiori wanneer publieke of in hun socio-professionele omgeving bekende figuren betrokken zijn – zoals ontegensprekelijk voor uw dochter geldt.”

24.09.98

DOSSIER 9

OMSCHRIJVING

1. In dit dossier zijn drie klachten behandeld. Het betreft de publicatie van twee (rand)artikelen in het kader van een reeks bijdragen over de zogeheten affaire-X1, of de nevendossiers die door het parket van Neufchâteau werden geopend in de zaak-Dutroux.

In een eerste artikel (d.d. 10 januari '98) wordt een polemiek aangegaan over de geloofwaardigheid van getuige X1 in één van die nevendossiers. In een tweede artikel (d.d. 11 januari '98) worden de “vermoedelijke” bronnen van de redactie van een televisieprogramma afgeleid uit correspondentie tussen een voormalige onderzoeker en het parket, om zo ook de problemen in het onderzoek naar de nevendossiers te illustreren.

De eerste klacht gaat uit van twee journalisten en slaat op het eerste artikel. In deze eerste klacht wordt de publicatie van de (vermeende) bronnen van de klagers bij het parket aangevochten, alsmede de publicatie van een gesprek met een van de klagers onder de vorm van een interview.

De tweede klacht slaat eveneens op het eerste artikel. In deze klacht spreekt de indienster tegen dat zij als parketmagistraat een bron van informatie is geweest. Voorts wordt het uitblijven van een rechtzetting aangeklaagd.

De derde klacht gaat uit van weer een andere, dit keer Franstalige journalist, en heeft betrekking op het tweede artikel. Deze klacht heeft opnieuw betrekking op de publicatie van “vermeende” bronnen van collega's. Zoals in de eerste klacht, spreekt de klager tegen dat de geciteerde functionarissen een bron zijn geweest.

Een aantal elementen in dit dossier is duidelijk gelijkend en verantwoordt zodoende de gebundelde behandeling van de klachten. Andere elementen zijn niet gelijk en krijgen aparte aandacht in het advies.

2. De klachten werden behandeld tijdens de bijeenkomsten van de Raad van 11 maart, 15 april, 20 mei en 21 juli.

Tijdens de bijeenkomst van 15 april gaven de indieners van de eerste klacht meer toelichting. Tijdens de bijeenkomst van 20 mei deed de advocaat van de indiener van de tweede klacht dat. De indiener van de derde klacht vond meer toelichting niet nodig.

Tijdens de bijeenkomst van 20 mei legden de twee betrokken journalisten hun verweer uit.

De betrokken hoofdredacteur lichtte zijn argumenten toe in een brief van 14 mei.

ALGEMENE VASTSTELLINGEN

1. De drie klachten en het weerwerk van de aangeklaagde journalisten zijn de uitlopers van een felle polemiek die begin '98 de media heeft beheerst. Deze polemiek sloeg op de organisatie van de nevenonderzoeken in de zaak-Dutroux, op de geloofwaardigheid van de getuigen in deze onderzoeken, én op de berichtgeving over de hele zaak.

De Raad voor Deontologie treedt niet in deze polemiek en oordeelt dus niet over de intenties van journalisten, over de nieuwswaarde die zij hun bijdragen toedichten, of over de inhoud van die bijdragen als zodanig. Dit behoort niet tot de bevoegdheid van de Raad voor Deontologie.

De Raad voor Deontologie verkeert bovendien in de onmogelijkheid om in dit specifieke raakvlak tussen media en justitie uit te zoeken welke journalisten met welke magistraten en politiemensen contacten hadden, en wat de functie van deze mogelijke contacten was. Dit is evenmin de taak van de Raad voor Deontologie. Die kan enkel waarnemen dat er in de genoemde polemiek scherpe scheidingslijnen liepen in de media en in het gerecht, en dat het zichtbaar worden van deze scheidingslijnen de verhouding tussen media en justitie onder druk heeft gezet.

2. De Raad voor Deontologie stelt vast dat in verband met de eerste klacht contacten hebben plaatsgevonden tussen de twee betrokken hoofdredacteuren, teneinde te komen tot een collegiale oplossing. De in de eerste klacht geviseerde journalist heeft zich bovendien – eerst in een gewone brief (d.d. 26 maart '98) en vervolgens in een aangetekende, maar ook gecorrigeerde versie van die eerste brief (d.d. 11 april '98) – verontschuldigd voor het publiceren van een gesprek met een collega onder de vorm van een interview. Deze contacten en brieven hebben niet geleid tot het intrekken van de klacht.

3. Een lid van de Raad voor Deontologie werd gewraakt door de twee aangeklaagde journalisten (en indirect ook door hun hoofdredacteur) wegens het niet naleven van de noodzakelijke vertrouwelijkheid.

De Raad voor Deontologie bevestigt dat zijn leden volgens het huishoudelijk reglement de grootste vertrouwelijkheid in acht moeten nemen. De Raad voor Deontologie heeft geen voldoende aanwijzingen dat deze regel zou overtreden zijn. Voorts wordt eraan herinnerd dat leden in de Raad voor Deontologie geen medium vertegenwoordigen. Zij zijn in de behandeling van een klacht en bij de beraadslaging over een advies dan ook op geen enkele manier gebonden door standpunten die door hun medium worden ingenomen.

Om – ondanks deze stellingname van de Raad – een serene afhandeling van dit dossier niet in het gedrang te brengen, heeft het gewraakte lid zelf beslist om niet deel te nemen aan de beraadslaging over het advies in dit dossier.

4. Een kernvraag in dit dossier heeft betrekking op de deontologische regel inzake het respecteren van het bronnengeheim. Meer bepaald luidt deze vraag : geldt de regel van de geheimhouding alleen voor de eigen bronnen of ook voor de bronnen van een ander ?

ADVIEZEN

1. Inzake de eerste klacht

De Raad voor Deontologie spreekt zich niet uit over de gevoerde polemiek als zodanig. De aangeklaagde journalist komt in zijn artikel echter met zoveel gedocumenteerde feiten op de proppen, dat zijn weerwerk over de essentie of de inzet van de zaak (de geloofwaardigheid van een getuige in een onderzoek) ook had kunnen volstaan zonder verwijzing naar het gesprek met een collega en naar diens mogelijke bron bij het parket.

De aangeklaagde journalist heeft in zijn brieven van 26 maart en 11 april '98 aan de indieners van de klacht en aan hun hoofdredacteur zelf gemeld dat hij in de atmosfeer van dat moment een professionele fout gemaakt heeft door niet uitdrukkelijk te zeggen dat hij mogelijk delen uit het gesprek van een collega zou verwerken in zijn artikel. De Raad voor Deontologie neemt dit over.

De Raad voor Deontologie kan enkel akte nemen van het feit dat het al dan niet gehad hebben van een contact met een bron bij het parket een punt van betwisting tussen de betrokken journalisten blijft. Los daarvan meent de Raad voor Deontologie in het algemeen dat het respecteren van het bronnengeheim bij uitbreiding ook moet gelden voor de bronnen van collega's en in dit tweede geval dus meer dan een ongeschreven regel is.

2. Inzake de tweede klacht

De Raad voor Deontologie stelt vast dat de indienster van de klacht ontkent dat zij als parketmagistraat een bron van informatie is geweest. Deze ontkenning is op 30 januari '98 schriftelijk meegedeeld aan de betrokken journalisten en hun hoofdredacteur. Dit heeft niet geleid tot de gevraagde rechtzetting. De journalistieke deontologie wil dat gepubliceerde informatie die onjuist is, wordt rechtgezet. Ook indien de betrokken journalist en hoofdredacteur volhouden dat hun informatie wel juist is, had de vraag van de parketmagistraat kunnen gehonoreerd worden in het kader van het principe van woord en wederwoord (dit overigens ook om niet in conflict te raken met de regel van de geheimhouding van de eigen bronnen). Dat een hiërarchische overste van de parketmagistraat reeds in het bewuste artikel de gepubliceerde informatie tegenspreekt, doet hieraan geen afbreuk.

3. Inzake de derde klacht

In het artikel dat aan de basis ligt van de derde klacht, is een voormalige onderzoeker in zijn correspondentie met een onderzoeksrechter affirmatief over de contacten tussen "vroegere collega's" en "een journalist" die blijkt mee te werken aan een televisieprogramma. De twee aangeklaagde journalisten nemen deze correspondentie over, maar zijn ook terughoudend. Zij spreken over "aanwijzingen" en "vermoedelijke bronnen". Ze melden voorts dat de correspondentie het voorwerp uitmaakt van parlementair onderzoek. Het openbaar maken van de correspondentie kan in die zin geplaatst worden in het kader van de persvrijheid, het recht van het publiek om de waarheid te kennen en van de vrijheid van informatie.

Een advies van de Raad voor Deontologie houdt geenszins een erkenning in van de juridische – het weze strafrechtelijke, het weze burgerrechtelijke – aansprakelijkheid van de betrokken journalist(en), of wie anders ook.

21.07.98

DOSSIER 10

OMSCHRIJVING VAN HET PROBLEEM

Chronologie

* Met een brief gedateerd op 6 april 1998 werd bij de Raad een klacht ingediend door de heer V.B., directeur van een vereniging die zich het lot aantrekt van timide personen. De klacht was gericht tegen een artikel in een gespecialiseerd tijdschrift, editie van 19 maart 1998.

* Het dossier werd ter zitting gebracht op 9 april, de ontvankelijkheid werd op 20 mei besproken. De beide partijen werden uitgenodigd op de vergadering van 24 september. Tijdens deze vergadering werd de betrokken journaliste gehoord.

* De heer V.B., directeur van de in opspraak gebrachte vereniging, kon op deze datum niet aanwezig zijn, en werd opnieuw uitgenodigd voor de volgende zitting op 24 oktober. Er werd hem op voorhand gezegd dat het dossier op die dag afgesloten zou worden.

* De heer V.B. laat op 19 oktober in een brief weten dat hij niet op de vergadering aanwezig zal kunnen zijn, en wijst er bij die gelegenheid op dat zijn klacht vooral betrekking heeft op de kritiek van de journaliste inzake de tarieven die hij toepast.

De feiten

In het kader van een dossier over verlegenheid had de aangeklaagde journaliste een ontmoeting met de heer V.B. Uit de informatie die ze verzamelde over zijn vereniging, besloot ze dat sommige elementen problemen stelden. Ze besliste haar lezers erover te informeren. Het gewraakte artikel is een kaderstukje dat gepubliceerd werd onderaan twee pagina's met artikelen over het onderwerp 'timiditeit'. Een recht van antwoord werd op 18 april 1998 gepubliceerd.

ADVIES

Zonder op de feiten vooruit te lopen, heeft de journaliste alle elementen aangesneden van het dossier dat ze moest behandelen. Geconfronteerd met een vereniging waarvan het functioneren opheldering vereist, heeft ze haar contacten uitgebreid teneinde haar informatie te checken, en aldus een zo duidelijk mogelijk beeld te krijgen over de omvang van het probleem. De journaliste heeft dus volgens de regels en gebruiken van de journalistieke deontologie gehandeld.

Een advies van de raad voor deontologie houdt geenszins een erkenning in van de juridische verantwoordelijkheid – het weze burgerrechtelijk, het weze strafrechtelijk - van de betrokken journalist(en) of van wie anders ook.

26.11.98

DOSSIER 11 – de zaak Kasterlee

OMSCHRIJVING VAN HET DOSSIER

1. Het dossier betreft een interview in het weekblad Humo van 28 juli 1998. Aanleiding voor en voorwerp van de publicatie is een gezinsdrama dat zich op 22 juli 1998 afspeelde in Kasterlee. Bij dat drama komen vier mensen - een man, zijn vrouw en hun twee

kinderen - om het leven. Het interview is de post mortem weergave van een gesprek van een journaliste van Humo met de man en de vrouw, vijf dagen vóór het drama.

2. De Raad voor Deontologie wordt op 29 juli 1998 gevat door een schriftelijke vraag van de Vlaamse minister van Economie, KMO, Landbouw en Media, de heer Eric Van Rompuy. Hij dient geen formele klacht in, maar vraagt of de Raad voor Deontologie «over dit gebeuren een advies» wil geven.

3. Het Uitvoerend Bureau van de AVBB stuurt de vraag van de heer minister op 11 augustus 1998 door naar de Raad voor Deontologie. Een eerste gedachtenwisseling in de schoot van de Raad vindt plaats op 20 augustus 1998. Op 24 september 1998 lichten de betrokken journaliste van Humo en haar advocaat tegenover de Raad hun standpunten in dit dossier toe. Op 22 oktober 1998 beraadt de Raad zich over de verdere procedure. Op 26 november 1998 beantwoordt de journaliste voor de Raad en opnieuw bijgestaan door haar raadsman, een aantal vragen die betrekking hebben op de toepassing van de journalistieke deontologie.

4. De Raad voor Deontologie diende zich geruime tijd te beraden over de procedurele aspecten van dit dossier. Dit debat bepaalde mee de duur van de besluitvorming. Aan de basis ligt een burgerrechtelijke veroordeling van de AVBB bij vonnis van 25 mei 1989, veroordeling die door een arrest van 10 november 1992 bevestigd werd. Hieraan voorafgaand, in het kader van de zogenaamde zaak-Coenen, had het Uitvoerend Bureau van de AVBB een feitelijke blaam uitgesproken aan het adres van zowel de hoofdredacteur als de toenmalige directeur van hetzelfde weekblad Humo. Zowel in eerste aanleg als in hoger beroep oordeelde de rechter dat de AVBB zich geen tuchtrechtelijke bevoegdheid mag aanmeten, zeker niet ten aanzien van niet-leden, en dat de beroepsvereniging bovendien de rechten van de verdediging had miskend. In de zaak-Kasterlee spitst het proceduredebat zich toe op drie elementen: de oorsprong van de procedure voor de Raad (een klacht of een vraag om advies?); de bevoegdheid en de werking van de Raad die hieruit voortvloeien; en tot slot de vorm en de inhoud van de vragen die de Raad aan de journaliste wilde voorleggen omtrent de toepassing van de journalistieke deontologie. Op 23 november 1998 laat de Raad aan de journaliste en haar raadsman weten dat «het uitwerken van een corpus van adviezen in deontologische aangelegenheden» zijn hoofdopdracht is, en dat bij deze «algemene reguleringsbevoegdheid» noodzakelijkerwijs wordt voortgegaan op «concrete gevallen». Op 26 november 1998 beantwoordt de journaliste de vragen van de Raad.

5. De Raad voor Deontologie keurt onderhavig advies goed op 28 januari 1999.

ALGEMENE VASTSTELLINGEN

6. Het gezinsdrama dat zich op 22 juli 1998 in Kasterlee afspeelt, is in de daaropvolgende dagen het voorwerp van berichtgeving in vele media. Dat leidt niet tot een formele klacht inzake de toepassing van de deontologische regels van de journalistiek. Alleen het post

mortem interview dat Humo publiceert op 28 juli 1998, mondt uit in een vraag om advies van de Raad voor Deontologie.

7. De publicatie van dit post mortem interview voedt een felle, publieke discussie. Aan deze discussie nemen behalve journalisten zelf, ook filosofen, ethici, politologen, communicatiewetenschappers, politici, politiemensen en hulpverleners deel. Onder druk van de publieke opinie wordt ook de AVBB gedwongen tot een stellingname. Bij monde van haar voorzitter en ondervoorzitter beklemtoont de beroepsvereniging in een mededeling van 29 juli 1998 dat enkel de gerechtelijke autoriteiten bevoegd zijn om een oordeel uit te spreken over de eventuele verantwoordelijkheid van de journaliste inzake het helpen van personen in nood en de mogelijkheid van schuld door verzuim. Voorts merkt de AVBB op dat «de publicatie van het interview na de feiten kan begrepen worden als een poging om het waarom van de feiten uit te leggen», en dat ze zodoende wel degelijk maatschappelijk relevant kan zijn. Ook wordt een onderscheid gemaakt tussen het redactionele aspect van het interview en de commercialisering ervan, in het bijzonder door middel van een reclamespot op de VRT-radio. In verband met het laatste klaagt de AVBB de «commerciële uitbuiting» aan van de geboden informatie. Ten slotte melden de voorzitter en de ondervoorzitter in hun communiqué dat de Raad voor Deontologie zich zal buigen over de deontologische aspecten.

8. De hevigheid van de publieke discussie wordt mee beïnvloed door het post mortem karakter van het interview. De publicatie volgt na een uitzonderlijk gezinsdrama – een echtpaar maakt een einde aan zijn leven en neemt zijn twee kinderen mee in de dood - dat in het interview door de betrokkenen zelf aangekondigd en uitgelegd wordt. In de geladen publieke discussie die volgt, krijgt de journaliste hierdoor meer dan eens de rol van mede-actor toebedeeld.

De Raad voor Deontologie achtte het zijn taak de volgende vier thema's ter sprake te brengen:

- a) De inspanningen van de journaliste en haar redactieverantwoordelijke(n) om het gezinsdrama te voorkomen;
- b) De opportuniteit en de relevantie van het publiceren van een post mortem interview ;
- c) Het inachtnemen van de journalistiek-deontologische regels bij het afnemen en het weergeven van het interview, waarbij de aandacht toegespitst moet worden op (c.1) de al dan niet afdoende anonimisering van derden die ter sprake werden gebracht en (c.2) het al dan niet afdoende verlenen van een wederwoord aan diezelfde derden ;
- d) De commercialisering van de publicatie.

9. **Ad a)** De Raad voor Deontologie acht zich niet bevoegd voor het beantwoorden van deze vraag, zeker nu het gerecht bezig is te onderzoeken of en zo ja door wie er een inbreuk gepleegd is op het strafrechtelijk gesanctioneerde voorschrift inzake het verlenen van bijstand aan personen in nood. De Raad voor Deontologie sluit zich op dit punt dus aan bij het standpunt dat de AVBB-leiding formuleerde op 29 juli 1998.

10. **Ad d)** Ook voor de kwestie van de commercialisering van de informatie acht de Raad voor Deontologie zich niet bevoegd. De betrokken Humo-journaliste wierp op dat de verantwoordelijkheid hiervoor gedeeld wordt door hoofdredactie en uitgever. De redactie

van het weekblad merkt in een gezamenlijk artikel in de editie van 4 augustus 1998 trouwens op dat het door middel van radiospotjes « met een heel eigen toon » is, dat de aandacht van het publiek op het weekblad gevestigd wordt. De Raad voor Deontologie wil bij deze gelegenheid herinneren aan de algemene beleidslijn van de AVBB, die erin bestaat elke onredelijke commerciële uitbuiting van informatie te veroordelen. Voor het overige merkt ze op dat deze kwestie mogelijk ook kan aangekaart worden bij het Vlaams Commissariaat voor de Media of de Jury voor Eerlijke Praktijken.

ADVIES

11. **Ad b)** De Raad voor Deontologie acht het evenmin zijn taak zomaar een oordeel uit te spreken over de relevantie of de opportuniteit van een artikel of ander mediaproduct. Die keuze valt principieel onder de redactionele vrijheid, of in de termen van artikel 1 van de Code van Journalistieke Beginselen aangenomen door de BVDU en de AVBB in 1982 : het recht van de pers om « ongehindert gegevens te verzamelen en informatie en commentaren te publiceren ten einde de vorming van de publieke opinie te verzekeren ». Niettemin is in dit geval de vraag naar de opportuniteit van de publicatie herhaaldelijk gesteld. De Raad voor Deontologie stelt daarbij vast dat het gezinsdrama in Kasterlee een onmiskenbare weerslag heeft gehad op het publiek. Afgezien van de emotionele reactie, lag één vraag bij zowat iedereen op de lippen : waarom ? Een antwoord op die vraag is uiteindelijk gegeven in het post mortem gepubliceerde vraaggesprek met het betrokken echtpaar. Terecht roept de Humo-journaliste de enorme mediabelangstelling voor het (zelf)moorddrama in als bijkomend verantwoordingselement voor de eigen publicatie. Niet onbelangrijk is overigens dat het vraaggesprek plaats had op verzoek van het echtpaar zelf. Hun getuigenis betrof in essentie de negatieve juridische en sociale spiraal waarin gewone mensen zoals zij terecht kunnen komen. Een ander relevant gegeven in het gepubliceerde interview bleek de gehechtheid van de gezinsband, althans wat de ouders betreft. Het verhaal illustreerde pijnlijk duidelijk hoe destructief zo'n gezinsband kan zijn.

Tussen het gezinsdrama en het interview is er een bijzondere band. Indien het drama niet had plaats gevonden, was het gesprek ook niet gepubliceerd. Maar dat belet niet dat de publicatie wel degelijk alsnog kan gebeuren wanneer het drama zich dan toch voltrekt. Dat is des te meer het geval wanneer de berichtgeving in kwestie een belangrijke toegevoegde informatieve waarde heeft. Bovendien moet men er zich voor hoeden de berichtgeving als zodanig te gaan beoordelen in het licht van de tragiek van de gerapporteerde feiten zelf. De ultieme tragedie van de zaak-Kasterlee schuilt in het feit dat vier mensen op een uiterst pijnlijke wijze de dood zijn ingegaan, niet in de publicatie hierover, het weze bij middel van een post mortem interview. De Raad voor Deontologie stelt ten slotte vast dat het gepubliceerde interview een letterlijke en sobere weergave is van het gesprek van de journaliste met het echtpaar.

De Raad besluit dat dit document humain door zijn authenticiteit een belangrijke toegevoegde informatieve waarde bood omtrent een nieuwsfeit dat weinigen onberoerd liet en dat bijgevolg een grote maatschappelijke relevantie had.

12. **Ad c.1)** Het interview werd gepubliceerd zonder dat de verklaringen van de man en de vrouw werden gecontroleerd. Ook al omwille van de enorme impact die de berichtgeving had, is die optie niet geheel zonder risico geweest. Weliswaar worden de personen die door het echtpaar aangewezen worden alleen met hun initialen vermeld. Aanvullende omschrijvingen heffen deze anonimiseringstechniek echter gedeeltelijk op. Zeker wanneer, zoals de journaliste zelf voorhoudt, de relevantie van de publicatie niet ligt in het identificeren van bepaalde personen maar wel in het leveren van een maatschappelijke schets, is de nodige zorgvuldigheid ter zake aangewezen. Overigens erkende de journaliste zelf in een welbepaald geval deze zorgvuldigheid te weinig aan de dag te hebben gelegd.

De Raad voor Deontologie stelt anderzijds vast dat niemand van de in het interview door het echtpaar aangewezen personen een klacht ingediend heeft, zeker niet bij de Raad zelf.

13. **Ad c.2)** Blijft tot slot de vraag of en in hoeverre toepassing moest worden gemaakt van het beginsel van hoor en wederhoor. De toepassing van dit beginsel dient zich verschillend aan naargelang het soort journalistiek werkstuk. Voor bij voorbeeld een reportage of een interview geldt de verplichting niet zo strak als wanneer via een eigen enquête op een of andere wantoestand gefocust wordt. De journaliste voert bovendien met reden aan dat het ronduit onmogelijk is om alle in het vraaggesprek vermelde personen een wederwoord te vragen. Daarbij komt dat de man en vrouw zelf, in hun getuigenis, op verscheidene plaatsen melding maken van de andersluidende standpunten van de personen die ze aanwijzen.

De Raad voor Deontologie stelt ten slotte vast dat verscheidene betrokkenen snel na de publicatie via andere media hebben gereageerd op de aantijgingen. Niemand echter vroeg om een recht van antwoord in Humo zelf.

14. Een advies van de Raad voor Deontologie houdt geenszins een erkenning in van de juridische – het weze strafrechtelijke, het weze burgerrechtelijke – aansprakelijkheid van de betrokken journalist(en), of wie anders ook.

28.01.99

DOSSIER 12

OMSCHRIJVING VAN HET DOSSIER

Op 29 september 1998 publiceert een krant op pagina B1 een artikel over minderjarige delinquenten. De titel luidt: *‘Opvangcentrum zit overvol’*; de ondertitel: *‘Parket en rechtbanken weten niet waar naartoe met minderjarige delinquenten’*.

Een vijfkolombrede foto illustreert het artikel. Te zien zijn een tiental personen die over een brug lopen, met centraal in het beeld twee jongeren en een vrouw van middelbare leeftijd, die alledrie goed herkenbaar zijn. Het onderschrift bij de foto luidt: *'Criminele jongeren zouden van hun leeftijdsgenoten tol eisen om de voetgangersbrug op Nekkerspoel te mogen gebruiken. De jonge criminelen opsluiten, is moeilijk. Het aantal plaatsen in de instellingen voor bijzondere jeugdzorg is zeer beperkt.'*

Na een telefonisch contact met de AVBB, dient mevrouw V.I. bij de Raad voor Deontologie klacht in tegen vermelde berichtgeving. Ze meldt dat de twee geportretteerde jongeren haar zoon en een schoolkameraad van deze zijn. En dit terwijl het onderschrift "totaal niets te maken (heeft) met de foto daar noch mijn zoon, noch zijn schoolkameraad iets met deze feiten te maken hebben." Mevrouw V.I. voegt eraan toe dat "verschillende mensen (haar) gecontacteerd hebben en dat zij enkel de titel, de foto en het onderschrift gelezen hadden en ook verband gelegd hadden tussen het onderschrift en de foto."

Op 30 september 1998, daags na de publicatie, contacteert klagster de betrokken dagbladredactie met de vraag een afdoende rechtzetting te krijgen. In eerste instantie lijkt ze bot te vangen, maar op 1 oktober komt de rechtzetting er toch. Op pagina B3, in de rechterbovenhoek, wordt over twee kolommen nogmaals de geviseerde foto afgedrukt. Het onderschrift luidt: *'Jongeren slachtoffer van steamers. In onze krant van dinsdag 29 september is op pagina B1 bovenstaande foto verschenen bij een artikel over minderjarige delinquenten die in Mechelen hun leeftijdsgenoten in de buurt van scholen en bij de voetgangersbrug op Nekkerspoel afpersen. Uiteraard hebben de jongeren op de foto niets te maken met eventuele criminele feiten die op en rond de brug worden gepleegd. Het beeld wou enkel illustreren dat vele scholieren de brug gebruiken en er slachtoffer worden van steamers die tolgeld eisen.'*

PROCEDURE

De klacht van mevrouw V.I., gedateerd op 30 september 1998, komt bij de AVBB binnen op 1 oktober 1998.

Bij brief van 10 december 1998 nodigt de Raad voor Deontologie de betrokken hoofdredacteur uit op de vergadering van de Raad op 17 december voor een mondelinge repliek. De hoofdredacteur kan op die vergadering niet aanwezig zijn, maar reageert schriftelijk, eerst bij fax/brief van 15 december, vlak daarna bij fax van 16 december.

De Raad voor Deontologie behandelt het dossier op 17 december 1998.

ADVIES

Het is een uitgemaakte zaak dat de geviseerde foto-illustratie geen goede keuze was. De betrokken hoofdredacteur erkent zulks ook met zoveel woorden in zijn schrijven van 15 december 1998.

De Raad voor Deontologie wenst er bij deze aan te herinneren dat de persvrijheid, inclusief de publicatie van foto's of de uitzending van beeldmateriaal, afgewogen moet worden tegen het recht van privacy, inclusief het portretrecht van de burger. Zeker wanneer de berichtgeving bepaalde wantoestanden betreft, moet er voor uitgekeken worden geen illustratiemateriaal te gebruiken waarop gewone, onverdachte burgers figureren (*).

De Raad voor Deontologie stelt anderzijds vast dat de betrokken krant op een loyale manier de klacht afgehandeld heeft. De eerste reactie van een redactielid mag dan nog "vrij brutaal" zijn geweest – zoals klaagster zelf het omschrijft – minstens op drie wijzen is tegemoetgekomen aan het geventileerde ongenoegen:

- 1) De rechtzetting in de krant van 1 oktober 1998;
- 2) De erkenning, door de hoofdredacteur in zijn brief van 15 december 1998 aan de Raad voor Deontologie, dat de foto inderdaad "geen goede keuze was". De hoofdredacteur voegt daaraan toe: "Bij deze wens ik mij dan ook te verontschuldigen voor deze ongelukkige combinatie van artikel en illustratie."
- 3) De structurele gevolgen die de hoofdredacteur uit het incident trekt. Nogmaals uit de brief van 15 december 1998: "In dit verband heb ik er bij onze redacteurs nogmaals op aangedrongen zorgvuldiger te werk te gaan bij het uitkiezen van thema-foto's, en in geval van twijfel, steeds ondergetekende te raadplegen. Bovendien heb ik via een interne nota aan de redactie gevraagd om over binnenkomende klachten en/of vragen tot recht op antwoord zonder uitzondering met de hoofdredacteur overleg te plegen en de zaak niet op eigen houtje op te lossen, zoals in dit geval is gebeurd."

Een advies van de Raad voor Deontologie houdt geenszins een erkenning in van de juridische – het weze strafrechtelijke, het weze burgerrechtelijke – aansprakelijkheid van de betrokken journalist(en), of wie anders ook.

(*) Zie advies van de Raad voor Deontologie uitgebracht op 15 november 1996 op vraag van de Liga voor de rechten van het kind.

ENIG DOSSIER

Het College voor Deontologie, bij uitzondering zetelend als Raad voor Deontologie, onderzocht een klacht tegen de journaliste van een televisieomroep.

Het College bekeek de omstreden uitzending en nam kennis van het verweer van de betrokken partijen. Het kwam tot de bevinding dat:

- een persoon die door een medium om een reactie wordt gevraagd naar aanleiding van een bepaalde uitzending of publicatie waarin zijn naam wordt genoemd, niet verplicht is om op die invitatie in te gaan. Dat hij dat niet wenst te doen, kan of mag de toon van de uitzending of publicatie niet beïnvloeden.
- het feit dat die persoon niet op de uitnodiging tot repliek wenst in te gaan, betekent niet dat het medium niet zou mogen uitzenden of publiceren. Van belang is in deze dat er om een repliek is gevraagd, en dat keurig aan kijkers of lezers is gemeld dat dit is gebeurd en wat daarop het antwoord was.

De aangeklaagde televisieomroep heeft zich, wat dit betreft, goed van haar taak gekweten. Dat er niet met uitzending is gewacht tot op het moment waarop de klager wel beschikbaar was voor een reactie, behoort tot de verantwoordelijkheid van de hoofdredactie. Gezien de aard van de in de uitzending geformuleerde beschuldiging en het onzekere, want onrechtstreekse statuut van de opgevoerde getuige, was het in deze wellicht beter geweest om toch geduld te oefenen. Nu kan de indruk ontstaan dat de zender zich, in dit geval en in die omstandigheden, heeft laten leiden door het sensationele karakter van haar reportage om niet op de repliek van de klagende partij te wachten. Druk van de omstandigheden mag er niet toe leiden dat een deontologische regel niet wordt nageleefd.

Toch lijkt het niet dat de journaliste de klagende partij opzettelijk schade heeft willen berokkenen. Communicatiestoornissen tussen haar, de secretaresse van de klager en de klager zelf stonden een normaal contact in de weg.

Wat de uitzending zelf betreft, een eerste vaststelling : alleen de aankondiging van het item in het nieuws gebruikt de voorwaardelijke wijs terwijl dit in de hele uitzending de gepaste stijlform ware geweest. Niemand is immers schuldig, zolang hij niet is veroordeeld. De feiten waarvan de klagende partij werd beschuldigd, werden dus voorgesteld alsof ze met de waarheid overeenstemmen. Wat meer is: de journaliste legt haar bron ook verklaringen in de mond, als hij die niet spontaan uitspreekt. De bronnencontrole verliep op zijn minst gebrekkig. De journaliste stelt de getuige eenzijdig voor als een ernstig man, ze is er blijkbaar niet van op de hoogte (of deelt dit alvast niet aan haar kijkers mee) dat hetzelfde verhaal verteld door dezelfde man al eerder onwaar is gebleken. De manier waarop de televisieomroep dit onderwerp heeft behandeld, mag daarom onzorgvuldig worden genoemd en toch niet conform de regels van goed journalistiek gebruik.

28.05.98